

Redovisning av uppdrag Bedömning av nyanlända elevers tidigare utbildning och kunskaper

Dnr U2017/05023/BS (delvis), U2017/05037/S.

Härmed slutredovisas uppdraget att ta fram stöd för att underlätta huvudmännens kartläggning av tidigare utbildning och kunskaper, inklusive yrkeserfarenheter, hos nyanlända elever i gymnasieåldern givet i regleringsbrevet för budgetåret 2018. En delredovisning har lämnats i mars 2019.¹

Sammanfattning

Skolverket har i regleringsbrevet för 2018 fått i uppdrag av regeringen att ta fram stöd för att underlätta huvudmännens kartläggning av tidigare utbildning och kunskaper, inklusive yrkeserfarenhet, hos nyanlända elever i gymnasieåldern.

I arbetet med uppdraget har Skolverket informerat om och implementerat förändringar i skollagen (2010:800) samt målgruppsanpassat och kompletterat befintligt kartläggningsmaterial för nyanlända elever i gymnasieåldern. De nya delarna för kartläggning av yrkeserfarenheter kommer att publiceras under våren 2021.

I denna redovisning beskrivs Skolverkets erfarenheter och hur arbetet med uppdraget har genomförts under 2019–2021.

Skolverket får enligt 6 kap. 7 § gymnasieförordningen (2010:2039) meddela föreskrifter om underlag för bedömning av en elevs kunskaper enligt 17 kap. 14 a § skollagen. Med anledning av att skolan befinner sig i ett ansträngt läge på grund av covid-19-pandemin vill Skolverket avvakta med att utreda behovet av föreskrifter enligt myndighetens bemyndigande.

Huvudmän anser att Skolverkets kartläggningsmaterial har bidragit till mer likvärdighet och att kvaliteten har höjts väsentligt i mottagandet. I sitt fortsatta arbete kommer Skolverket att genom kommunikationsinsatser öka kännedom om Skolverkets stöd. Vidare planerar Skolverket att under 2022 göra en uppföljning av kartläggningsmaterialet i dialog med huvudmän.

¹ Delredovisning av uppdrag Bedömning av nyanlända elevers tidigare utbildning och kunskaper, Dnr 2019:531.

Bakgrund

Skolverket har i regleringsbrevet för 2018 fått i uppdrag av regeringen att ta fram stöd för att underlätta huvudmännens kartläggning av tidigare utbildning och kunskaper, inklusive yrkeserfarenhet, hos nyanlända elever i gymnasieåldern. Uppdraget ska genomföras med stöd av Universitets- och högskolerådet (UHR).²

Bakgrunden till uppdraget finns i den statliga utredningen En gymnasieutbildning för alla (Gymnasieutredningen)³, i regeringens proposition 2017/18:183 och i ändringar i 17 kap. skollagen.

Både utredningen och propositionen⁴ konstaterar att elever som går på språkintröduktion ibland har en lång väg till nationella program eftersom de utöver ämneskunskaperna även ska lära sig ett nytt språk. Av den anledningen går eleverna troligtvis i högre utsträckning ett fjärde studieår på språkintröduktion jämfört med elever på övriga intröduktionsprogram. Nästan hälften av eleverna har emellertid lämnat språkintröduktion helt utan att påbörja ett nationellt program efter tre år.⁵ Vidare påpekar utredningen, att den största utmaningen enligt skolorna är elevgruppens heterogenitet. Det tillsammans med elevernas mycket varierande utbildningsbakgrund, skiftande kunskap om det svenska utbildningssystemet och olika motivation att gå i skolan ställer stora krav på en individanpassad utbildning enligt studien som riktade sig till samtliga skolor med språkintröduktionsprogram.⁶ Gymnasieutredningen påpekar att huvudmän och skolenheter har en stor frihet att organisera språkintröduktionens innehåll, vilket är positivt. Samtidigt finns det också ett stort behov av tydliga riktlinjer och stödmaterial för att öka likvärdigheten i kommunernas bedömningar av elevernas kunskaper.⁷

För att stärka nyanlända elevers utbildning har nya bestämmelser införts i skollagen (2010:800) den 1 juli 2018 och gäller för utbildning som har påbörjats efter den 1 juli 2019. Enligt bestämmelser i skollagen ska en nyanländ elevs kunskaper bedömas när eleven tas emot till intröduktionsprogrammet språkintröduktion om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig⁸. Elevens bakgrund, skolerfarenheter, språk- och ämneskunskaper och eventuella yrkeserfarenheter behöver kartläggas för att kunna utforma en ändamålsenlig utbildning och kunna ge eleven förutsättningar att snabbare komma vidare i sin utbildning.⁹ Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan enligt skollagen kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen.¹⁰ Vad som avses med nyanländ framgår av

² Regeringsbeslut 2017-12-18. Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens skolverk. U2017/05023/BS (delvis), U2017/05037/S.

³ SOU 2016:77 En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.

⁴ SOU 2016:77, lagrådsremissen En gymnasieutbildning för alla och prop. 2017/18:183.

⁵ SOU 2016:77 s. 568.

⁶ SOU 2016:77 s. 569–570.

⁷ SOU 2016:77 s. 571 och Skolverket (2016) Språkintröduktion, rapport 436.

⁸ 17 kap. 14 a § skollagen (2010:800).

⁹ Prop. 2017/18:183 s. 100.

¹⁰ 17 kap. 14 a § skollagen.

skollagen¹¹. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar.¹²

Skolverket har sedan tidigare tagit fram ett bedömningsmaterial för grundskolan och stöd för validering som enligt regeringen, till vissa delar också kan användas på språkintrödktion. Regeringen har därför gett myndigheten i uppdrag att ta fram stöd för bedömning och kartläggning av nyanländas tidigare utbildning och kunskaper.¹³ Gymnasieutredningen har föreslagit att materialet på sikt kan behöva utvecklas, i synnerhet när det gäller bedömning av yrkeskunskaper.¹⁴

Genomförande

För att utveckla insatsernas innehåll och form har Skolverket under hösten 2018 tillsammans med UHR genomfört ett antal samråd. Representanter från målgrupperna, andra myndigheter, organisationer, lärosäten och forskare har där bidragit med synpunkter, kunskaper och erfarenheter kring kartläggning och bedömning av nyanlända elevers kunskaper i gymnasieskolan. Skolverket har också inventerat kartläggningsmaterial för grundskolan och gymnasieskolan samt för vuxenutbildning för att utreda vad som bör användas för nyanlända elever i gymnasieåldern. Arbetet har delredovisats till regeringen i mars 2019.¹⁵

Utifrån inventeringens resultat, ändringarna i lagstiftningen och målgruppernas behov har befintligt kartläggningsmaterial kompletterats med nya delar för kartläggning av yrkeserfarenheter. En uppdaterad webbkurs om kartläggningsmaterialet publicerades under våren 2019 som stöd för att underlätta huvudmännens kartläggning av tidigare utbildning och kunskaper.

Arbetet har samordnats med myndighetens andra insatser för att stödja huvudmännens långsiktiga utvecklingsarbete. Myndigheten har ett regeringsuppdrag som syftar till att stärka utbildningen för nyanlända¹⁶ och att utveckla introduktionsprogrammen¹⁷. Nyanlända och flerspråkiga barns och elevers lärande behandlas också i Skolverkets nationella skolutvecklingsprogram. Utöver detta har myndigheten arbetat fram stödmaterial och webbkurser som stödjer verksamheten i planering och utförande av utbildning för nyanlända.

¹¹ 3 kap. 12 a § skollagen.

¹² 17 kap. 14 a skollagen.

¹³ Prop. 2017/18:183, s. 100 och U2017/05023/BS (delvis), U2017/05037/S givet i regleringsbrevet för 2018.

¹⁴ SOU 2016:77 s. 763.

¹⁵ Dnr 2019:531.

¹⁶ U2019/03787/S. Regeringsuppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska.

¹⁷ U2018/02877/BS (delvis), U2018/02960/S givet i regleringsbrevet för budgetåret 2018. Regeringsbeslut 2017-12-18.

Inventering av nationellt och internationellt material

Under hösten 2018 gjorde Linköpings universitet på uppdrag av Skolverket en inventering av bedömningsmaterial som används nationellt och internationellt för att undersöka individernas yrkeserfarenheter i gymnasieåldern. Befintliga kartläggningsverktyg analyserades med stöd i forskning om yrkeskunnande och med fokus på nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper i kartläggningsstöd som används i Sverige, i Norden och i Europa. Arbetet mynnade ut i ett förslag på en tänkbar kartläggningsprocess för att få en bild av elevens yrkeskunnande och hur uppgifterna skulle kunna integreras i Skolverkets kartläggningsmaterial.

För att få en fördjupad bild av elevens yrkesområdesintressen och nyckelkompetenser skulle en kartläggning av yrkeserfarenheter och yrkeskunnande behöva fokusera både på det specifika och om möjligt också innehålla en praktisk prövning av de identifierade yrkeskunskaperna, enligt lärosätet. Parallellt behövs en effektiv och kontinuerlig studie- och yrkesvägledning som en del av arbetet med att skapa förutsättningar för kunskapsutveckling och studiemotiverande insatser.

Skolverkets kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper

Skolverket har tagit fram ett nationellt kartläggningsmaterial som är strukturerat i tre steg för att ge skolan stöd i att ta reda på vilka kunskaper en nyanländ elev har med sig när hon eller han börjar skolan i Sverige. Materialet har prövats ut av elever och lärare i grundskolan och motsvarande skolformer samt i gymnasieskolan. Varje kartläggningssamtal är beräknat till maximalt 70 minuter inklusive tid för tolkning. Materialet för steg 1 och 2 är obligatoriskt att använda i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan sedan den 15 april 2016.¹⁸ Materialet kan också användas i gymnasieskolans språkinträdning. Totalt beräknas de tre kartläggningssamtalen i steg 1 och 2 att ta 3 x 70 minuter.

Kartläggningens primära syfte är enligt ett tidigare regeringsuppdrag¹⁹ att årskurs-placera eleven i grundskolan och motsvarande skolformer samt att ge underlag till planering. Kartläggningens syfte i gymnasieskolan är att en individuell studieplan ska kunna upprättas för eleven inom två månader från mottagandet.²⁰

Inom ramen av det här regeringsuppdraget har Skolverket kompletterat kartläggningsmaterialet med underlag som ger stöd att kartlägga nyanlända elevers yrkeserfarenhet och yrkeskunnande i gymnasieåldern. Tillägget i materialet innebär att tid för genomförandet behöver utökas med 70 minuter inklusive tid för tolkning för de elever som är i behov av det. Utöver det behöver en fördjupad analys av elevernas yrkeskunskaper göras när studieplanen upprättas eller uppdateras inom introduktionsprogrammet språkinträdning. Dock är den delen i kartläggningen bara aktuell för de elever som angett i det första kartläggningssamtalet att de har tidigare

¹⁸ Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2016:10) om underlag för bedömning av nyanlända elevers kunskaper.

¹⁹ Uppdrag att genomföra integrationsinsatser inom skolväsendet U2013/1101/S.

²⁰ 17 kap. 14 a § skollagen.

yrkeserfarenhet och önskar gå vidare till en fördjupad kartläggning då materialet är frivilligt att använda.

Stöd för att underlätta huvudmännens kartläggning av tidigare utbildning och kunskaper, inklusive yrkeserfarenhet, hos nyanlända elever i gymnasieåldern

Det nationella kartläggningsmaterialet syftar till att ge stöd till huvudmän och främja rättssäker och likvärdig bedömning²¹ så att skolan utifrån kartläggningens resultat kan anpassa undervisning, stöd och stimulans till varje nyanländ elevs förutsättningar och behov.²² Materialet är tillgängligt på Skolverkets Bedömningsportal för alla som behöver och vill använda det och kräver ingen inloggning.²³ Delar av materialet har översatts till 35 språk. Skolverket erbjuder också stöd, exempel och inspiration om hur kartläggningen kan genomföras i respektive steg.

En sammanställning av nedladdningsstatistiken i Tabell 1 visar att kartläggningsmaterialets delar om litteracitet och numeracitet har laddats ner drygt 50 000 respektive 23 000 gånger i genomsnitt under de tre senaste läsåren. Materialet om litteracitet är därmed det fjärde mest nedladdade materialet från Skolverkets bedömningsportal.

Kartläggningsmaterial	Ht 2020–210131	Läsåret 2019–2020	Läsåret 2018–2019	Läsåret 2017–2018	Läsåret 2016–2017
Litteracitet	26 330	48 918	50 243	52 289	25 819
Numeracitet	10 874	20 512	23 268	25 002	11 763
Biologi	1472	2576	3572	4528	2381
Fysik	701	1345	1674	2219	1220
Kemi	460	759	1224	1738	1108
Engelska	11 728	20 498	21 092	20 966	9980
Geografi	1035	1811	2781		
Historia	969	1815	2375	3204	
Idrott och hälsa	1078	1752	2456	896	
Matematik	10 768	19 431	19 637	16 850	8390
Moderna språk	1132	2651	3155		
Religionskunskap	783	1492	2315	2792	
Samhällskunskap	1096	1921	2812	1703	
Teknik	526	982	1411	1780	970
Slöjd	684				
Hem- och konsumentkunskap	236				
Bild	129				
Musik	13				

Tabell 1. Antalet nedladdningar av kartläggningsmaterial för nyanlända elever från Skolverkets bedömningsportal läsårsvis.²⁴

²¹ Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas enligt 1 kap. 9 § skollagen.

²² 1 kap. 4 § skollagen.

²³ Skolverket har gett tillstånd till Danmarks Undervisningsministeriet, Islands direktorat för utbildning (Menntamálastofnun) och skolmyndigheten i Belgien (GO ondervijis van de Vlaamse Gemeenschap) att översätta och använda kartläggningsmaterialet.

²⁴ Kartläggningsmaterialet i steg 3 för ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, musik, slöjd publicerades under ht 20.

Till kartläggningsmaterialet hör också delar som lärare kan använda för att kartlägga de nyanlända elevernas ämneskunskaper i Steg 3. Det mest använda av de ämnes-specifika kartläggningsmaterialen är det i engelska och matematik.

Webbutbildning om kartläggning av nyanlända elevers kunskaper

I mars 2019 publicerade Skolverket en uppdaterad webbutbildning med anledning av ändringarna i Skollagen som berörde nyanlända elever i högstadiet och i gymnasieskolan. Webbkursen syftar till att stärka skolans arbete med kartläggning av nyanlända elevers kunskaper och ge inblick i Skolverkets kartläggningsmaterial som del av underlaget för placering i årskurs och undervisningsgrupp i grundskolan och motsvarande skolformer. I gymnasieskolan ger materialet underlag för utformningen av den individuella studieplanen. Webbkursen ska också bidra till att skapa förståelse för hur resultatet av kartläggningen kan ligga till grund för planering av undervisningen och ger deltagare verktyg för arbetet med kartläggning. Målgrupp för utbildningen är alla som är delaktiga i arbetet med nyanlända elever inom de obligatoriska skolformerna, i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Webbutbildningen är utformad så att deltagare kan välja vilka avsnitt de vill ta del av, utifrån sina behov och i sin egen takt. Kursen kan genomföras både på egen hand eller tillsammans med kollegor som en del i det kollegiala lärandet.

Under perioden april 2019 till februari 2021 har 1747 deltagare registrerat sig för den uppdaterade webbkursen. 1336 av dem fortsätter på kursen. 411 har genomgått kursens samtliga avsnitt och hämtat ut sitt kursbevis. Denna trend går i linje med en del andra webbkurser som genomförs i Skolverkets utbildningsplattform och kan tolkas som att deltagare väljer utifrån sina förutsättningar och behov vilka delar av kursen är aktuella för var och en, vilket ger dem mer individanpassad utbildning. Det är också upp till varje deltagare att aktivt hämta ut sitt kursbevis. En möjlig tolkning kan vara att det inte är själva kursbeviset utan innehållet som deltagare är intresserade av när så få har valt att genomföra det avslutande avsnittet med kursutvärdering och kursbevis. Sammantaget har utbildningen använts av deltagare från 234 kommuner.

Den första kursversionen, som har varit tillgänglig från mars 2016 till mars 2019, har haft 8847 registrerade användare. Av dem har 859 hämtat ut kursintyg för hela kursen och 1543 individer för den första kursmodulen. Samma trend syns även här att alla som fullföljer kursen inte hämtar ut sitt kursintyg samt att drygt hälften av kursdeltagare har genomfört alla delar i kursen.

Deltagarna i den senast publicerade kursversionen kommer från alla skolformer från förskola till vuxenutbildning som visas i Tabell 2. Majoriteten av kursdeltagare arbetar i F-9 skolor. Av insamlad statistik i utbildningsplattformen går dock inte att läsa ut hur fördelningen mellan grundskolan och motsvarande skolformer ser ut. En del huvudmän har organiserat kartläggningen på en mottagningsenhet som troligen speglas här i sammanställningen genom svaren annat eller ej uppgett.

Webbkursdeltagare arbetar	Antal svar
i förskolan	74
i gymnasieskolan	309
i årskurs 4–6	497
i årskurs 7–9	679
i årskurs F-3	636
på fritidshemmet	63
på vuxenutbildningen	210
som APL-handledare	20
som rektor/skolledare i grundskolan	62
som rektor/skolledare i gymnasieskolan	16
som rektor/skolledare på vuxenutbildningen	6
Annat	704
Ej uppgett	184

Tabell 2. Antal registrerade deltagare i Skolverkets webbkurs Kartläggning av nyanlända elevers kunskaper utifrån skolformer per den 26 februari 2021.

I slutet av kursen erbjuder webbutbildningen deltagarna att svara på en användarenkät om kursens innehåll, förväntningar och kunskaper. Majoriteten av de deltagare som svarat på denna uppger att de i stor eller mycket stor utsträckning har upplevt kursen som givande och att de har fördjupat sina kunskaper inom ämnet. De anser att kursen motsvarat på deras förväntningar och gett dem användbara kunskaper för fortsatt arbete.

Material för kartläggning av yrkeserfarenheter hos nyanlända elever i gymnasieåldern

Nyanlända elever är en heterogen grupp där vissa elever har lång skolbakgrund och goda ämneskunskaper medan andra har bristande föregående utbildning eller helt saknar tidigare skolgång. En del elever har yrkeserfarenhet och har så skaffat sig kunskap om ett visst yrkesområde. För att eleven snabbt ska komma vidare behöver utbildningen på språkinstruktionen kunna utformas ändamålsenligt och ta hänsyn till elevens bakgrund, skolerfarenhet, språk- och ämneskunskaper och eventuella yrkeserfarenheter.²⁵ Skolverkets kartläggningsmaterial för nyanlända elever har därför kompletterats med frågor och uppgifter som ger möjlighet till eleven att berätta om sina yrkeserfarenheter samt visa sitt yrkeskunnande genom en praktisk uppgift. Men kartläggningsresultatet av yrkeserfarenheter kommer inte ensamt att räcka för att utforma en ändamålsenlig utbildning utifrån elevens behov utan behöver kompletteras med andra insatser. För att ge nyanlända elever goda förutsättningar att gå vidare inom gymnasiet eller till kommunal vuxenutbildning efter språkinstruktion behöver studie- och yrkesvägledning komma in i ett tidigt skede, som en integrerad del av elevens utbildning under samverkan mellan studie- och yrkesvägledare och övrig skolpersonal.²⁶ Kartläggningen är ett bra tillfälle att tidigt kunna se vilka behov av vägledning eleven kan ha för att genom allsidig

²⁵ SOU 2016:77 En gymnasieutbildning för alla, s.100.

²⁶ Skolinspektionen (2019). Fortsatta utbildningsvägar efter språkinstruktion. Diarienummer: 400-2016-11440.

information motverka att eleven gör begränsande studieval. Utifrån vad kartläggningen av yrkeserfarenheter visar kan skolan sedan erbjuda språkutvecklande insatser som till exempel praktik och möjligheter att ”skugga” lämpligt nationellt gymnasieprogram, utifrån elevens mål med utbildningen. Enligt Skolinspektionen utmärker det skolor med välutvecklat arbete att studie- och yrkesvägledning för gruppen nyanlända elever är integrerad från början vid mottagande.²⁷ I kartläggningen av yrkeserfarenheter har både studie- och yrkesvägledare och yrkeslärare därför en viktig roll i genomförandet som nya målgrupper för kartläggningsmaterialet och kan behöva insatser framöver för att få en introduktion till materialet. Skolverket kommer att se över behovet av stöd för att fortsätta stärka kompetensen att vägleda nyanlända elever och erbjuda insatser om anpassad vägledning i syfte att underlätta studiemotivation, valkompetens och ökad genomströmning.

Stöd för utveckling av introduktionsprogram

För att öka kunskapen om styrning av introduktionsprogrammen ger Skolverket stöd till huvudmän om hur det systematiska kvalitetsarbetet, huvudmannens plan för utbildning, elevers individuella studieplaner och systematiska uppföljning av elevers kunskapsutveckling behöver samverka för att nå högre måluppfyllelse.²⁸ Insatserna stödjer den lokala arbetsprocessen och huvudmännens ansvar i att:

- upprätta eller revidera en plan för utbildning,
- planera för den individuella studieplanen för varje elev,
- planera för uppföljning av elevers kunskapsutveckling innan godkända betyg,
- planera för förändring med hjälp av effektkedjan som modell.

I insatsen lyfts vikten av att den individuella studieplanen tas fram för att stödja elevens väg genom utbildningen från utgångsläge till utbildningsmål. Kartläggningen av nyanlända elevers språk och kunskaper har en central roll för att få fram elevens utgångsläge på språkintröduktion som underlag för den individuella studieplanen.

Utbildning i en föränderlig värld

Minskat antal nyanlända elever i gymnasieskolan

Skolverkets statistik visar att antalet elever i gymnasieskolan har ökat fyra år i rad.²⁹ Det ökade elevantalet beror på att elevkullarna som övergår från grundskolan till gymnasieskolan varit större de senaste åren jämfört med tidigare år. Samtidigt har den stora gruppen ungdomar som invandrade till Sverige mellan läsåren 2015/16 och 2016/17, börjat på gymnasieskolans introduktionsprogram varav den stora majoriteten på språkintröduktion. Efter läsåret 2016/17 har dock antalet registrerade

²⁷ Ibid s. 19–25.

²⁸ U2018/02877/BS (delvis), U2018/02960/S givet i regleringsbrevet för budgetåret 2018. Rege-ringsbeslut 2017-12-18.

²⁹ Skolverket (2020). Uppföljning av gymnasieskolan 2020. s. 11, s. 29, s. 238.

elever på programmet minskat. Hösten 2019/20 var 14 831 elever registrerade på språkinträdning jämfört med 35 863 elever under läsåret 2016/2017 och av dessa hade 99,5 % utländsk bakgrund.³⁰ Samma minskande trend av antalet elever på språkinträdning fortsätter också 2020/21 för fjärde läsåret i rad. Jämfört med läsåret 2016/17, då antalet elever på språkinträdning i år 1 var som högst (25 700), har antalet elever minskat med nästan 20 000.³¹

Ungdomar som kom 2015 räknas inte år 2020 som nyanlända efter att ha varit fyra år här i landet.³² Därför har även antalet nyanlända ungdomar i gymnasieålder, vilka ingått i populationen som legat till grund för materialets utvärderingsgrupp, minskat. Eleverna har gått vidare till andra introduktionsprogram, nationella program i gymnasieskolan eller till kommunal vuxenutbildning.³³

Enligt Linköpings universitet som konstruerat och prövat ut materialet i verksamheter har minskningen av antalet nyanlända elever i gymnasieskolan fått konsekvenser för framtagningen av materialet och det har varit svårt att hitta nyanlända elever med yrkeserfarenhet som skulle kunna medverka i utvärderingen. Ytterligare en svårighet enligt universitetet har varit att rekrytera intresserade skolor och verksamheter till utvärderingen. I augusti 2019 skickade universitetet ut en förfrågan om deltagande i projektet till 45 verksamheter, både skolor och mottagningsenheter, och under projektets gång även till ytterligare skolor och komvux-enheter. Totalt tillfrågades 61 enheter varav 23% gav positiva svar, bland annat två mottagningsenheter, medan ca 30% tackade nej och resterande enheter svarade inte alls på förfrågan trots 3–4 påminnelser via mejl eller telefon från universitetet. De skolor som tackade nej till att medverka i utvärderingarna tog upp olika orsaker till det. Omorganisation, tidsbrist, att de hade slutat med språkinträdning och andra pågående projekt på skolan var de vanligaste anledningarna. Några skolor nämnde också rektorsbyte, sjukdom, svagt intresse hos lärare/syv att ta sig an uppgiften alternativt att inga elever ville ställa upp eller brist på lärare, lärarbyten, samt att studievägledare slutat eller bytt skola.³⁴ Universitetet har dragit slutsatsen att det stora antalet skolor som inte alls svarat på deras förfrågan om att delta i utvärderingen rimligtvis gjort det på grund av tidsbrist.

Under arbetets gång hämtade universitetet synpunkter om materialet från två referensgrupper. Den ena bestod av yrkesexperter med erfarenhet inom validering och andra former av bedömning av yrkeskunnande till exempel som tävlingsbedömare inom sitt yrkesområde. I den andra referensgruppen medverkade verksamma yrkeslärare, samtalsledare, studiehandledare på modersmål och tolkar som har bidragit

³⁰ Skolverket (2020). Uppföljning av gymnasieskolan 2020. s.29.

³¹ [Preliminär statistik om gymnasieskolans elever - Skolverket](#). [2021-03-10]

³² 3 kap. 12 a § skollagen.

³³ Skolverket (2020). Skolverkets lägesbedömning 2020. s.38, Skolverket (2019). Elever, kursdeltagare och studieresultat i grundläggande och gymnasial vuxenutbildning år 2018 samt Skolverkets statistik.

³⁴ Linköpings universitets redovisning av Skolverkets uppdrag att utveckla och konstruera material för kartläggning av nyanlända elevers yrkeserfarenheter och nyckelkompetenser (i steg 1) och för kartläggning av yrkeskunskaper (i steg 3). Dnr. IBL-2019-00132. 2020-12-16.

till utvecklingen av materialet vid de utprövningsomgångar som har genomförts på skolorna. De medverkande har erfårit att värdet av att samtala med eleven om tidigare erfarenheter har gett dem en annan förståelse för eleven än vad de hade haft tidigare. Många har också angett att de uppskattar att materialet tas fram och att ett sådant arbete har initierats av Skolverket.

Coronapandemins påverkan

Även den pågående pandemin har påverkat arbetsprocessen och lett till både förseningar och viss osäkerhet i kvaliteten. Materialet för kartläggning av yrkeserfarenheter skulle prövas ut av Linköpings universitet i verksamheterna med geografisk spridning och olika storlek på huvudman. Utprövningen kunde inte genomföras i önskat antal varken under vårterminen och höstterminen under 2020 på grund av restriktionerna avseende coronaviruset. Framför allt har steg 3 materialet prövats med mindre antal elever och lärare än planerat vilket kan påverka materialets kvalitet och omfattning. Utprövningar har genomförts på åtta språk och i vissa språk bara med en deltagare. Restriktionerna försenade också universitetets arbete med några månader vilket påverkat Skolverkets vidare arbete med materialet.

Publicering av materialet för kartläggning av yrkeserfarenheter

Gymnasieskolan har fått anpassa sig till distansundervisning under coronapandemin, vilket varit utmanande för både skolor och eleverna. Svårigheterna har varit särskilt påtagliga i svenska som andraspråk för nyanlända elever och skolorna har gjort stora ansträngningar för att stödja dessa elevgrupper visar Skolinspektionens granskning.³⁵ En särskild utmaning har också setts i många kurser i yrkesämnen där praktiska inslag i olika kurser behövt skjutas upp. Det finns också en större oro i skolor som har mer att ta igen från våren eller som har fler elever som är särskilt sårbara vid distansundervisning – elever på introduktionsprogrammen nämns som exempel i rapporten.

Skolverket ser en risk med att publicera och implementera något nytt med anledning av att skolan befinner sig i ett ansträngt läge på grund av covid-19-pandemin. Det har samtidigt varit lågt intresse för materialet under utprövningen vilket inneburit att alldeles för få verksamheter har prövat ut de nya delarna i materialet för att kunna dra säkra slutsatser av bedömningen. Det är också oklart hur stort intresset och behovet av ett nytt material är med tanke på kraftigt minskat antal nyanlända elever i gymnasieskolan. Även svårigheten att genomföra praktiska moment där eleven får visa sitt yrkeskunnande i kartläggningen kan leda till att materialet inte används.³⁶ Skolorna behöver få tid på sig att bekanta sig med materialet och använda det i lugn och ro. Skolverket avser att göra materialet tillgängligt under våren 2021.

³⁵ Skolinspektionen (2020). Utbildning under coronapandemin i gymnasieskolan. Diarienummer 2020:4850.

³⁶ Skolverket (2020). Covid-19-pandemins påverkan på utbildningen inom skolväsendet. Delredovisning. Dnr. 5.1.3-2020:1056. s.14.

Skolverkets fortsatta arbete

För att öka likvärdigheten i huvudmäns mottagande och undervisning av nyanlända elever i gymnasieåldern är det av vikt att skolorna använder ett kartläggningsmaterial som är utprövat nationellt i stor skala och bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Skolverket bedömer att det kan finnas behov att ta fram föreskrifter avseende underlag för bedömning av nyanlända elevers kunskaper i gymnasieskolan för att öka likvärdigheten i utbildningen. Skolverket får enligt 6 kap. 7 § gymnasieförordningen (2010:2039) meddela föreskrifter om underlag för bedömning av en elevs kunskaper enligt 17 kap. 14 a § skollagen³⁷ men vill avvakta att utreda behovet av föreskrifter enligt myndighetens bemyndigande tills skolorna har återgått till ordinarie undervisning i skolans lokaler för alla elever.

Under samråden med skolor, lärosäten och Skolinspektionen hösten 2018 har ett enhetligt kartläggningsmaterial för gymnasieskolan efterfrågats. Ett annat önskemål var att materialet skulle göras obligatoriskt för att skapa ökad likvärdighet för elever, underlätta övergångar och signalera för huvudmän vikten av att avsätta och prioritera resurser för nyanlända elevers lärande i gymnasieskolan. Huvudmän har angett att de generellt är väldigt nöjda med Skolverkets kartläggningsmaterial och uppskattar att det finns ett nationellt stöd. De anser bland annat att det bidragit till mer likvärdighet och att kvaliteten höjts väsentligt i mottagandet. Ett antal huvudmän har också påtalat att materialet är omfattande och tidskrävande med flera involverade.³⁸

Skolverket anser att det är viktigt att de nya delarna av kartläggningsmaterialet som publiceras under våren 2021 kan prövas ytterligare av målgrupperna i verksamheten. För att öka antalet användare har Skolverket för avsikt att fortsätta arbeta med att nå ut till skolor och personal genom kommunikationssinsatser för att öka kännedom om Skolverkets stöd. Under 2022 planerar Skolverket att göra en uppföljning av materialet för att i dialog med huvudmännen undersöka hur materialet har tagits emot.

³⁷ I 17 kap. 14 a § skollagen (2010:800) finns bestämmelser om bedömning av en nyanländ elevs kunskaper när en elev tas emot till språkinträdning. Enligt bestämmelsen ska en nyanländ elevs kunskaper bedömas när eleven tas emot till språkinträdning, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan enligt 17 kap. 7 § skollagen kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen.

³⁸ SOU 2017:54. Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet. s. 120.